

Tilburg University

Wetgeving inzake ethische kwesties

Eijlander, Ph.

Published in:
RegelMaat

Publication date:
2001

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Eijlander, P. (2001). Wetgeving inzake ethische kwesties: Een vak apart? *RegelMaat*, (2001/4), 125-126.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Wetgeving inzake ethische kwesties: een vak apart?

In de literatuur over wetgeving en wetgevingsbeleid is wel gesuggereerd dat wetgeving inzake ethische kwesties zich onderscheidt van andere wetgeving.¹ Bij ethische kwesties kunnen we denken aan zaken die te maken hebben met het begin en het einde van het leven (abortus, euthanasie, hulp bij zelfdoding), proeven met levend materiaal (experimenten met mensen, dierproeven), bepaalde familierechtelijke zaken (homohuwelijk, adoptie door homoparen), maar ook aan de wijze waarop bepaalde beroepen worden uitgeoefend (advocatuur, journalistiek) of bedrijven worden geleid (verantwoord en duurzaam ondernemen).

Wetten die ethische onderwerpen regelen, zouden wellicht lastiger tot stand kunnen komen, omdat er fundamentele verschillen van mening over zijn in de samenleving en in de politiek. En als het al lukt om ethische onderwerpen te regelen, dan zou er vaker sprake zijn van vage normen of zelfs van symboolwetgeving. Ik gebruik hier het begrip 'symboolwetgeving' in de negatieve betekenis: wetten die vooral worden uitgevaardigd om politieke redenen en waarvan de naleving, uitvoering en handhaving van ondergeschikt belang zijn.² Aldus is er de mogelijkheid om enerzijds tegemoet te komen aan de politieke wens of afspraak om tot normering te

komen, terwijl anderzijds de praktijk de ruimte behoudt om de 'eigen weg te kiezen'.

Ook is wel verdedigd dat juist ethische onderwerpen zich lenen voor zelfregulering binnen wettelijke kaders of voor procedurele normering.³ Dit zou kunnen betekenen dat ethische onderwerpen om een bepaalde, specifieke stijl van wetgeving of wetgevingsstrategie vragen.

In dit nummer over wetgeving inzake ethische kwesties komt niet alleen de totstandkoming van dergelijke wetten aan de orde, maar wordt ook ingegaan op de handhaving van de euthanasiewetgeving in de praktijk. Het is immers ook heel wel denkbaar dat juist op het punt van de handhaving (medisch-)ethische wetgeving verschilt van andere wetgeving. Dit kan zowel te maken hebben met de aard van de regels die gehandhaafd dienen te worden als met de kenmerken van het veld en de beroepsgroep tot wie de regels zich richten.

Op voorhand kunnen, als hypothese, wel enkele mogelijke bijzondere kenmerken van ethische wetgeving worden genoemd. Verondersteld kan worden dat in de wisselwerking tussen wetgeving en de praktijk de wetgever eerder volgend en codificerend werkt dan voorschrijvend en in-

* Prof. dr. Ph. Eijlander is hoogleraar wetgevingsvraagstukken aan de Katholieke Universiteit Brabant en directeur van het Schoordijk Instituut (KUB). Hij is redacteur van *RegelMaat*.

1. Zie bijvoorbeeld de bijdrage van Wibren van der Burg, 'Het primaat van de praktijk', in: Bart van Klink & Willem Witteveen (red.), *De overtuigende wetgever*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 2000, p. 105 e.v. en ook bij John Griffiths, Alex Bood & Heleen Weyers, *Euthanasia and law in the Netherlands*, Amsterdam: Amsterdam University Press 1998.

2. Vgl. de Tilburgse dissertatie van Bart van Klink, *De wet als symbool – Over wettelijke communicatie en de Wettelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de arbeid*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1998. Hij onderscheidt twee concepties van symboolwetgeving, een negatieve en een positieve. Deze laatste is opgesteld op basis van een communicatieve benadering van wetgeving.

3. Vgl. Philip Eijlander & Wim Voermans, *Wetgevingsleer*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2000 (tweede druk), p. 71 e.v. en de bijdrage van I.Th.M. Snellen, 'Nieuwe vormen van sturing', in: W. Derksen e.a. (red.), *De terugred van regelgevers – Meer regels, minder sturing?*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1989.

houdelijk regulerend. Zo kan de wetgever onder omstandigheden zorgvuldige procedures die in de praktijk zijn ontstaan, zoals het werken met (medisch-)ethische toetsingscommissies, in de wet vastleggen en aldus algemeen verplicht stellen.

De wetgever zal vaak ruimte (moeten) laten voor ontwikkelingen in de praktijk en trachten te stimuleren dat de verschillende betrokken actoren in goede samenwerking tot een zorgvuldige afweging van de belangen komen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen worden gerealiseerd door het vastleggen in de wet van enkele leidende uitgangspunten en beginselen, die invulling krijgen door het handelen in de (beroeps)praktijk.

Een dergelijke wijze van normering zal, zo mag worden verwacht, ook gevolgen hebben voor de toepassing en de handhaving van de wet. De normen zullen deels moeten worden ontwikkeld in de praktijk van de toepassing en de handhaving. Door de normtoepassing en de vorming van jurisprudentie ontstaat er meer duidelijkheid. Vervolgens is de vraag of de wetgever reden ziet om te reageren op de gegroeide toepassingspraktijk of de gevormde jurisprudentie.

Dit nummer over wetgeving inzake ethische kwesties bevat twee bijdragen. *Wijnberg* schrijft vanuit zijn ervaring in de praktijk als hoofd van de afdeling Ethiek van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de totstandkoming van medisch-ethische wetgeving. Hij gaat aan de

hand van tal van voorbeelden en ervaringen uit de wetgevingspraktijk in op de specifieke kenmerken en de handhaafbaarheid van medisch-ethische wetgeving. Hij stelt de vraag of medisch-ethische wetten als symboolwetgeving kunnen worden beschouwd en of dat een slechte zaak is.

Van Daalen, die tot 1 maart 2001 als procureur-generaal het onderwerp medisch-ethische zaken in portefeuille had, en *Simonis* gaan in hun bijdrage in op de handhaving van de euthanasiewetgeving. Zij bespreken de rol van het Openbaar Ministerie bij de levensbeëindiging op verzoek. Het OM functioneert als grensbewaker tussen de regionale toetsingscommissies enerzijds en de Minister van Justitie anderzijds. Welk werkterrein resteert voor het OM? Zij gaan ook in op de normstellende functie van de toetsingscommissies. Ten slotte vragen zij zich af of de nieuwe euthanasiewetgeving als voorbeeld kan dienen bij het zoeken naar oplossingen voor de handhaving van andere vraagstukken met een sterk ethische component.

De beide artikelen bieden veel stof tot verder nadenken over de overeenkomsten en verschillen tussen wetgevingscomplexen. De redactie hoopt dat de lezers zich daartoe uitgedaagd voelen.

Noot van de redactie: om praktische redenen is in dit nummer ook een bijdrage opgenomen van mr. Blomberg, die geen betrekking heeft op het thema Ethische wetgeving.